

Het geschil dat om oplossing riep lag oogenstijnlijk in de onorganisatorische handelingen van den heer Stenhuis. In wezen ging het echter veel dieper. Terwijl de socialistische kamerfractie zich gereed maakte om ter zijner tijd het regeeringskasteel te bezetten en de openingsplechtigheid der Kamers reeds met hun tegenwoordigheid op te luisteren; terwijl de socialistische Wethouders en Burgemeesters op vrij burgerlijke wijze regeeren en de schrijvers en theoretici blijf geven van zich volkomen ontworsteld te hebben aan de oude Marxistische gedachtenwereld, leeft in de massa van de met leuzen en frasen bewerkte volgelingen nog altoos de gedachte aan een slouten groep naar de macht die als met één toverslag de toestanden zal doen verbeteren en een soort heilstaat zal brengen.

Dit is een zeer gevaarlijke toestand, voor de partij zoowel als voor 't land.

Zoodra een demagogisch fantist zich maakt tot vertolker van de gedachten der massa, krijgt hij de partij op zijn hand.

Stenhuis had ongetwijfeld als het op tellen aankwam het grootste getal achter zich en dat is een kwaad ding in een tijd waarin het getal beslissend is. Er is dan ook reden voor verwondering, niet dat men Stenhuis niet afgezet heeft maar meer over het feit dat men hem heeft kunnen bewegen vrijwillig het hoofd in den schoot te leggen en voor enkele weken af te zien van zijn wilde gedragingen.

Natuurlijk is deze oplossing geen duurzame, morgen of overmorgen zal hij of een ander op een critiek moment dezelfde revolutionaire woorden spreken en daarmee de massa tot revolutionaire daden begeistere.

Daarin ligt een groot gevaar en dit gevaar zal verdwijnen naarmate de kopstukken der partij moed zullen vinden om de opvoeding van hun volgelingen ter hand te nemen.

Aan enkele pogingen daartoe heeft het niet ontbroken. Voor het terrein der gemeentepolitiek wijzen we als voorbeeld op de brochure van den Amsterdamschen Wethouder den heer „de Miranda“ over „De kip, het voer en het ei.“

Ook wat betreft de landspolitiek zijn er voorbeelden te over.

Zelfs is er een recent geval dat hopen doet dat de dictatuur van het proletariaat in ons land zonder bloedvergieten zal tot stand komen. De heer Schaper heeft bezwaar gemaakt tegen een reclame-plaat waarop een stier een fijn straatje bloed verliest en heeft er bij den Minister op aan gedrongen om deze „bloederige“ voorstelling te verwijderen.

Zulke nitingen geven den burger moed.

Toch — de heer Schaper is de socialistische partij niet en de jongste historie heeft bewezen dat bij iedere revolutionaire situatie het gevaar dreigt dat de groote massa der volgelingen de leiders onder den voet loopt.

Algezien van het gevaar voor revolutionaire pogingen dat altoos dreigen blijft, is ook de wijze waarop de eenheid hersteld is aan ernstige bedenkingen onderhevig. Hier stonden nu twee strijdige beginselen tegenover elkaar. De revolutionaire methode verdraagt zich niet met de parlementaire.

Zelfs uit de artikelen van het „Volk“ was dit overtuigend gebleken.

Partij en vakbeweging zouden nu moeten kiezen. Men kon op voorbeeld van Alhara den parlementairen weg bewandelen en alle revolutionaire elementen uitstooten of op voorbeeld van Stenhuis den weg van „de daad“ opgaan en de Kamer verlaten.

Inplaats van het een of het ander te doen gaat men uit zuiver opportunistische motieven lijmen en krammen en doet geen van beiden.

Hierin ligt een gevaar voor onze politieke verhoudingen. Hier is nu een groote partij die op het punt der constitutionele verhoudingen een vraagteek is en zich zuiver door het belang laat leiden.

In zulk een partij ligt een gevaar voor alle prin-

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Gisbertus Voetius.

V. Huiselijk lief en leed.

De jeugdige predikant van Vlijmen was ongehuwd in de pastorie getrokken. Uit Heusden waren met hem medegekomen zijne moeder, zijn zusje Elisabeth en zijn oudere broeder Dirk, die als schoolmeester in het dorpje optrad, later rector te Heusden werd, en, na zich onder de leiding van den veel knapperen Gisbertus voor het predikambt te hebben voorbereid, in 1622 tot de evangeliebediening werd toegelaten en een beroep naar Dussen aannam.

Voetius' coelibaat duurde echter niet lang; den 5den Mei 1612, dus ruim zeven maanden na zijne intrede, trad hij in het huwelijk met een meisje uit zijne vaderstad, dat een paar jaar jonger was dan hij, Deliana van Diest. Als professor heeft hij later den studenten aangeraden bij de keuze eener levensgezellin er op te letten, dat zij eene vrome en voor predikantsvrouw geschikte echtgenoot kregen, wier hoedanigheden konden worden omschreven in het oude versje: „Sit pia, sit prudens, pulchra, pudica, potens“, d.w.z. „zij moge zijn vroom, verstandig, schoon, kuisch en vermo-

edige politiek. Waar gaat het hem met de ontwikkeling over politieke verhoudingen als in deze mate het belang den doorslag geeft en alle politieke aktie verlaagd wordt tot een strijd om de macht?

Een beginsellooze partij is altoos de drangster van politiek bederf en is gevaarlijker dan een partij met verkeerde beginselen.

Het Marxistisch socialisme kon bestraden worden door beginsel te stellen tegenover beginsel, maar het socialisme dat heiden den parlementairen weg bewandelt en morgen de revolutievain kan ontplooiën en verder elk beginsel en elk belang zal offeren om het grootste aantal volgelingen achter zich te houden en voor dat groote getal de macht te veroveren, dat socialisme is zelf een gevaar en bevindt zich tevens op een weg waarop de begeerte der massa het slechts kan voortsluven naar één eindpunt dat ligt in de ontbinding van partij en volk beide.

Arnhem.

E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

Een nieuwe Deensche roman.

Wie zich eenigszins op de hoogte houdt van wat de boekenmarkt biedt, weet, dat er in den laatste tijd in ons land een merkwaardige belangstelling is voor de nieuwste Skandinavische romanliteratuur. Verschillende Deensche, Noorsche en Zweedsche Schrijvers zijn in enkele jaren te onzent algemeen bekend geworden. Nog steeds staat onder hen de begaafde Zweedsche Auteur, Selma Lagerlöf, boven aan (de vorige week verscheen weer een nieuw boek van haar hand „Charlotte L'wenskuld“ in vertaling) maar naast Selma Lagerlöf verwierven zich Schrijvers als Jörgen Falk Rönne, Anker Larsen, Knut Hamsun, Harry Sjöberg, de dramaturg Ludvig Holberg e.d. toch ook in betrekkelijk korten tijd een opmerkelijke bekendheid.

Dit verschijnsel laat zich, dunkt mij, goed verklaren. Tegenover de van individualisme en pessimisme doortrokken, veelszins zelfs verwrongen, eigen literaire productie, die in het voortdurend weerkeren van hetzelfde thema iets mats, iets ziekelijks heeft, hebben deze Skandinavische boeken zekere frisheid, iets pittigs en oorspronkelijks, dat bovendien door zijn eenvoud en menscheelikeit bekoort. Eenerzijds is er (sterk b.v. bij Selma Lagerlöf) de aantrekkelijkheid van het sprookjesachtige en legendarische, aan den anderen kant (b.v. bij Rönne) die gave en echte realiteit in de tekening van menschen en verhoudingen, die den lezer zoo geheel zich kan doen verplaatsen in de sfeer van het beschrevene en daardoor tot lezen telkens weer lokt. De figuren in deze romans zijn veelal stoere krachtgestalten, die in stage worsteling met de ongebreidelde natuurelementen zich een levensbestaan moeten losvechten. Dat maakt de karakters vast en in den regel weinig samengesteld, tengevolge waarvan bij den begrijpenden lezer als vanzelf sympathie groeit. En die sympathie houdt weer de aandacht geboeid.

Zoo is het m.i. te verstaan, dat deze Skandinavische boeken de belangstelling trekken en allerwege onder ons grage lezers vinden. En die belangstelling verklaart dan weer het feit, dat telkens nieuwe proeven van dit soort in vertaling tot ons komen.

Een van deze, kortelings verschenen, boeken is de levige roman van den Deen Thomas Olesen Lökken: „Klaus Bjerg en Bodil“, uit het Deensch vertaald door G. J. Risselada—Garré¹⁾.

Het boek verplaatst ons naar de Taarapduinen bij den Jammerbecht en begint met de levendige beschrijving van een verhuizing uit Halstrup, (eenige uren landwaarts in), over de oneffen en weinig

¹⁾ Uitg. van Uitg. Maatschappij „Elsevier“, Amsterdam.

gend. Laat ons voor hem hopen dat ook zijne uitverkorene al deze kwaliteiten heeft bezeten. Haar vader Johannes van Diest, om den geloove uit Vlaanderen uitgeweken, en met een Heusdensche meisje gehuwd, was betrekkelijk jong gestorven. Zijne weduwe Maria van Liempt, eene niet onbemiddelde bierbrouwersdochter, was hertrouwd met den procureur Cornelis Groen, die onder de Heusdenaren vermaard was om zijne mathematische kundigheden. Twee zonen uit dit tweede huwelijk zijn predikant geweest.

Deliana van Diest heeft ruim vierenzestig jaar met haren Gisbertus lief en leed gedeeld. Zij heeft haren man overleefd, en zag kort voor haren dood haren laatste overgebleven zoon ten grave dalen. Dat den gehuwden velerhande tegenspoed en kruis toekomt, heeft het echtpaar Voetius in ruime mate ondervonden. Hun eerste kindje, Maria, in Maart 1613 geboren, stierf in de wieg. Een jaar later was er eene tweede Maria, die op 46-jarigen leeftijd ongehuwd is overleden. Op haar volgde in 1617 nog eene dochter, Elisabeth, die, volwassen, door eene droeve krankheid, vermoedelijk een zenuwlijden, werd getroffen en hare ouders overleefde. Daarna kwamen vijf jongens, van wie er drie jong stierven. In 1633 zag weer eene dochter het levenslicht, Anna, die in het huwelijk trad met Cypriaan Ruffert,

onderhouden duinwegen naar de kust. Het gezin, dat verhuist, is dat van Klaus Bjerg en zijn vrouw Bodil, die in Halstrup door te zware lasten op hun boerenbedrijf steeds meer achteruitgingen en nu hun geluk gaan beproeven op den weinig bezwaarden, maar ook schralen en slecht rendeenden zandgrond van de Tophus-hoeve, hoog op een der uiterste duinen gelegen. De geburen uit Halstrup helpen bij het transport, ieder met z'n eigen wagen, zoodat de landsgewoonte is en met z'n allen zetten ze ook het weinige huisraad op z'n plaats, als de karavaan met veel moeite het doel heeft bereikt. Dan nuttigen de helpers een verhuismaal, zoodat alweer bij de landszeden past, onder veel luidruchtigheid en zegenwenschen — en de geburen-trein trekt weer huiswaarts. Klaus Bjerg en Bodil achterlatend in de wijde eenzaamheid van het onberbergzame duinland.

De overgang is natuurlijk voor de nieuw-gekomenen groot en het vraagt geestkracht, om hier jeit arbeid te beginnen, vooral omdat de teleurstelling in Halstrup alleen het gevolg was van onwillewendheid en gebrek aan meeleven der familie. (Dit laatste vond zijn oorzaak in het feit, dat Bodil, een schontsdochter en van goede kom-af, tegen den zin der familie getrouwd was met den armen, van buiten ingekomen Klaus Bjerg). Maar Klaus is een stoere werker en Bodil, in alles zijn steun, een zeldzaam geestkrachtige vrouw en dus pakken ze reeds den morgen na hun aankomst het werk aan.

Breedvoetig wordt dan geschikerd de velerlei moeite, waarmee ze te worstelen hebben: gebrek aan welwater voor zich en het vee, maar overduidelijkheid van brak water op het lage land; de behoefte aan werkkrachten en trekdieren, maar het gemis van geld om zich deze te verschaffen; droogte als de dorre grond behoefte heeft aan regen, storm en ongunst als het tijd is voor den oogst. Doch ze werken met onverwoestbaren ijver: Bodil zelf spant zich voor den ploeg en zwoegt, tot ze niet meer kan en Klaus ploetert van den graauwen morgen tot het dikke donker, vaak op hoop tegen hoop. En hun ijver wordt bekroond. Bodil's ondernemende geest vindt een middel om drinkwater te krijgen (met behulp van een ouden man, die de wielroede hanteeren kan), zij zet het plan in elkaar om een molen te krijgen, die het overtollige water wegmaken kan, en Klaus, de sterke, voert de dingen uit, graaft den put en bouwt den molen. Heel mooi is daarbij de tekening van de verhouding dezer menschen, die elkaar aanmoedigen, elkaar sterken en om beurte het vertrouwen, als dat dreigt weg te zinken in de bezwaren, weer doen opleven. De kracht van hun leven vinden ze in elkaars liefde, maar vooral ook in de hoogere eenheid, die hen bindt, sinds ze te Halstrup in aanraking zijn geweest met een evangelist en onder den indruk zijn gekomen van diens woorden.

Maar juist in de hierop gebaseerde levenshouding ligt ook de oorzaak van hun zwaarsten strijd. Want de duinbewoners, ruwe, aan den brandewijn verslaafde en wrokkende menschen, die toch al afkeerig stonden tegenover de nieuwelingen, die niet tot de hunnen behoorden, worden hen daardoor bepaald vijandig gezind. Klaus Bjerg wil niet met ze meedoen, mijdt hun dronkemansgelagen en vechtpartijen, omdat hij iets hoogers in het leven kent, en dat zien ze aan voor hooghartigheid en eigenwijsheid.

Wel zijn er enkelen onder de naaste bureu, Jens Knook, de oude Anders, Jens van 't Water, die respect hebben voor den ijver en den werklust van de Tophus-bewoners, maar zij zijn arm en zonder invloed. En hun genegenheid weegt op verre na niet op tegen de blakende vijandschap van den duinvoogd, Proost Peter, een dronkelap en woesteling, een beest-mensch en de schrik van het duin. Klaus heeft hem getrotseerd, toen de proost hem tot drinken aanspoorde, en, zelf door den drank in een toestand van delirium geraakt, heeft

secretaris van het dorpje Oldeboorn, doch haren man vroeg verloor en als weduwe met vier kinderen achterbleef. Het tiende kind was de in 1635, toen Voetius reeds te Utrecht was, geboren Nicolaas. Zijn vader had het voorrecht hem in 1657 als dienaar des Woords te Meenwen te bevestigen, in hetzelfde kerkje, waar hij zelf zeventienveertig jaren vroeger, nog student, voor het eerst had gepreekt. Na zijns vaders dood predikant te Utrecht geworden, overleed hij reeds in het voorjaar van 1679, pas drienveertig jaren oud. De twee overlevenden van de vijf zooveen genoemde jongens, Paulus en Daniël, hebben het beiden tot hoogleeraar gebracht. Paulus was eerst een dengniet, van wien zijne ouders veel verdriet hadden. Op een reis naar Engeland, in gezelschap van zijn vader, kwam hij tot inkeer. Hij was buitengewoon begaafd, en werd nog vóór zijn 22sten verjaardag met den titel van professor in de metaphysica vereerd. Vier jaar later werd hij gewoon hoogleeraar in de philosophie, welk vak hij later met de rechten verwisselde. Hij is slechts 48 jaar geworden en overleed in 1667. Toen men zijn hoogbejaarden vader voorzichtig het bericht van zijn dood wilde brengen, zeide deze: „Is mijn soon gestorven? Hij was sterfelijk. Dwaas is wie over stervelingen treurt“. Op dat oogenblik toonde Voetius zich meer Stoïcijn, dan Christen.